

Luboš Perek devětadevadesátiletý...

Jana Žďárská

Kosmologická sekce ČAS, K Panskému poli 274, 251 01 Světlice

„Fortiter in re, suaviter in modo...“ (Rázně ve věci, vlídně ve způsobu...)

LUBOŠ PEREK

Luboš Perek – skromný člověk, pokorný a pracovitý vědec. Badatel a astronom světového formátu. Dne 26. července 2018 oslaví své významné životní jubileum – neuvěřitelných 99 let – a stále v plné vědecké činnosti. Vyslovme úctu a obdiv nad nebývalou vědeckou kariérou člověka, který neúnavně pracoval a stále pracuje. Jak nám sdělil, nyní právě připravuje referát na valné shromáždění Mezinárodní astronomické unie 2018, kde se už bude slavit téměř 100 let její existence. A doc. Perek k tomu dodává: „A já jsem jen o dva dny starší než ta unie...“

Je mi velikou ctí, že mohu prostřednictvím Československého časopisu pro fyziku vyjádřit svůj hluboký obdiv a úctu docentu Luboši Perkovi a pogratulovat mu za nás za všechny k jeho obdivuhodným 99. narozeninám. Podrobný životopis doc. Perka spolu s výčtem jeho vědeckých ocenění a celé profesní kariéry byl v Československém časopisu pro fyziku zveřejněn loni v čísle 4. Dovolte mi přesto alespoň krátce připomenout významné milníky zajímavého života doc. Perka.

Ale ještě než začneme vzpomínat, zaměříme se společně na zmiňované dvouciferné číslo 99. O několik zajímavostí jsem si dovolila požádat předního českého matematika prof. Michala Křížka, kolegu jmenovaného doc. Perka z Učené společnosti ČR. Prof. Křížek nám číslo 99 popsal takto: „Číslo 99 je největší dvouciferné číslo a zároveň číslo palindromické, které lze ve dvojkové soustavě napsat také jako palindromické číslo 1100011. Navíc lze číslo 99 napsat i jako součet tří po sobě následujících krychlových čísel $2 \times 2 \times 2 + 3 \times 3 \times 3 + 4 \times 4 \times 4 = 2^3 + 3^3 + 4^3$.“

Rád pohlížím k budovám Astronomického ústavu AV ČR na Špořilově, kde pracuji od roku 1954.

Můj dětský portrét (vzadu za mnou) vznikl přibližně v té době, kdy jsem si začal malovat obrázky kopulí s vystrčeným dalekohledem.

Před 99 lety Luboš Perek poprvé spatřil světlo světa, a to v pražském domě U Slunce, kde se 26. července 1919 narodil. V Ledči nad Sázavou poprvé usedl do školních škamen, to když zde začal navštěvovat základní školu. Už tehdy jej nesmírně přitahovaly obrázky kopulí s vystrčeným dalekohledem, které si i sám maloval. Měl se stát právníkem tak, jak bylo v jejich rodině typické, ale rozhodl se pro dráhu vědce a studoval na Přírodovědecké fakultě UK, ale poté přišla druhá světová válka a jeho studium bylo násilně přerušeno. Při totálním nasazení se však dál tajně pilně vzdělával, aby svoje studia mohl po ukončení války úspěšně zakončit.

Po ukončení studií doc. Perek obdržel velmi zajímavou pracovní nabídku do Brna od slovatného profesora Josefa Mikuláše Mohra, který se zabýval stelární statistikou a dynamikou. V Brně se doc. Perek velkou měrou zasloužil o to, že byl na Kraví hoře postaven Cassegrain s průměrem zrcadla 0,6 m, vybavený fotografickou kamerou a později i fotoelektrickým fotometrem.

Narodil jsem se před 99 lety v půvabném pražském domě U Slunce a Prahu mám stále velice rád.

V roce 1954 pak zakotvil v Astronomickém ústavu AV ČR, v němž pracuje dodnes. V roce 1956 podpořil myšlenku svého kolegy Mirka Plavce na výstavbu dvoumetrového dalekohledu v Ondřejově. Výstavba jmenovaného dalekohledu trvala bezmála jedenáct let a dalekohled byl uveden do provozu při slavnostním otevření v srpnu 1967 u příležitosti 13. valného shromáždění Mezinárodní astronomické unie v Praze. Jmenovaný dalekohled nese od 6. srpna 2012 jméno svého duchovního otce „Perek“, stejně tak jako planetka s číslem 2900, která byla po doc. Perkovi pojmenována v roce 1979.

Luboš Perka je spoluautorem velmi zajímavé vědecké publikace „*Katalog planetárních mlhovin*“, kterou vytvořil spolu se svým kolegou Lubošem Kohoutkem. Tento katalog daleko předčil své předchůdce a se svými 1 036 objekty patřil víc než 25 let mezi nejaktuálnější publikace na světě.

V roce 1967 se doc. Perka stal ředitelem Astronomického ústavu AV ČR. Díky jeho vedení nebyl při normalizačních čistkách v následujících letech nikdo z vědeckých pracovníků z ústavu „vyhozen“. A nebyla to snadná léta – to když byl do naší republiky dovezen kámen z Měsíce, který ovšem přivezli američtí astronauté, nikoliv sovětské. Normalizátoři tehdejší doby se jeho vystavení báli jako čert kříže, ale doc. Perka se nebál, když k jeho vystavení poskytl roku 1970 prostory v kopuli dvoumetrového dalekohledu v Ondřejově. A český lid zajásal – a nejen radostí nad měsíční horninou, ale i hrdostí z toho vzdoru.

Kariéra doc. Perka vyvrcholila při pražském XIII. astronomickém kongresu IAU (1967), kdy byl zvolen generálním sekretářem IAU. V letech 1968–1970 byl na-

Moderní elektronická média mi umožňují zůstat v kontaktu jak se svými kolegy, tak i se současným vědeckým vývojem.

víc viceprezidentem Mezinárodní rady vědeckých unií (ICSU). V roce 1975 byl povolán do Oddělení pro záležitost kosmického prostoru při úřadu generálního tajemníka OSN v New Yorku. Účastnil se nesnadných diskusí o stanovení hranice kosmického prostoru a zároveň se zabýval otázkou geostacionární dráhy.

Po návratu z OSN však nastalo krušné období i pro doc. Perka, když mu bylo tehdejšími komunistickým režimem prakticky znemožněno dále udržovat již dobře vybudované mezinárodní vztahy. To se nejvíce projevovalo v letech 1980–1982, kdy působil jako prezident Mezinárodní astronautické federace (IAF). Změnu přinesl až převrat v roce 1989, kdy se doc. Perka jako tehdejší předseda České astronomické společnosti zasloužil svoláním mimořádného sjezdu o hladký přechod této tradiční instituce ve skutečně svobodnou vědeckou společnost.

Po sametové revoluci obdržel mnoho významných ocenění. V roce 1992 mu byla udělena cena Julese Janssena, nejvyšší ocenění Sociétés astronomique de France. V roce 1999 mu brněnská Masarykova univerzita udělila čestný doktorát. A v roce 1999 doc. Perka obdržel Nušlovu cenu, nejvyšší ocenění badatelů

S napětím očekávám výsledky Valného shromáždění Mezinárodní astronomické unie 2018 ve Vídni, kde i já publikuji svůj příspěvek.

a významných osobností za jejich celoživotní vědeckou, odbornou, pedagogickou, popularizační nebo organizační práci v astronomii a příbuzných vědách. On sám k tomu tehdy řekl: „*Těto ceny si nesmírně vážím. František Nušl se shodou náhod seznámil s továrníkem Josefem Janem Fričem a spolu s ním zbudoval roku 1898 hvězdárnu v Ondřejově. Poté se stal jejím prvním ředitelem. Tím je mi velice, velice blízký...*“ V roce 2009 doc. Perka obdržel další ze svých četných ocenění, medaili Učené společnosti ČR, jejímž je doyenem. Vychoval i dlouhou řadu svých následovníků v čele s Lubošem Kohoutkem, Petrem Lálou, Ladislavem Sehnalem a Janem Paloušem. Závěrem bych ještě velmi ráda zmínila brilantní knihu autorky Marie Koubské s názvem *Hvězdář diplomat*, která život tohoto neobyčejného vědce a mimořádného člověka dokumentuje. Kniha vyšla v roce 2011 v nakladatelství Academia.

A tak pozvedněme – alespoň hypoteticky – svoje číše a připijme docentu Luboši Perkovi na počest jeho 99. narozenin: „*Vážený pane docente, přejeme Vám mnoho krásných rán a příjemných večerů Vašich dnů, naplněných zajímavou vědeckou prací. A děkujeme Vám...*“